

William Hall

PALUUMUUTTAJAN
PÄIVÄKIRJA

JUMINKEKO

William Hall

Paluumuuttajan päiväkirja

JUMINKEKO

2021

Juminkeon julkaisuja nro 144

Toimittaja: Sirpa Nieminen

Taitto: Pirkko Mähönen

Kustantaja: Juminkeko-säätiö

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-72-7714-0

ISSN 2242-2447

ALKUSANAT

William Väinövitsh Hall lahjoitti Juminkeko-säätiölle 2000-luvun taitteessa päiväkirjansa vuosilta 1958-1996. Sivuja oli yli 1200. Päiväkirjat toimitettiin Juminkeon www-sivuille julkaisuna vuonna 2005. Osa päiväkirjoista oli julkaistu kulttuurilehti Careliassa jo vuonna 1997 ja lehden toimesta oli tuolloin tehty tuohon osaan toimitustyötä. Nyt julkaistava kirja on valikoima näitä päiväkirjaotteita.

Saamme olla kiitollisia William Hallille päiväkirjojen kirjoittamisesta ja säilyttämisestä. Niiden kautta on tallentunut tärkeitä anekdootteja ja tunnelmia Neuvostoliiton, sittemmin Venäjän, ja Karjalan tasavallan historian poliittisesti merkittävästä ajanjaksosta. Niiden kautta piirtyy myös henkilökuva päiväkirjojen kirjoittajasta, keskeisestä Karjalan kulttuurielämään vaikuttaneesta henkilöstä, jolle teatteri, musiikki ja kirjallisuus olivat henkisen elämän rakennusaineiksia ja jolle kirjoittaminen oli luonteva tapa hahmottaa asioiden ja oman itsensä ymmärrystä. Aina päiväkirjojen kirjoittaminen ei saanut täyttä ymmärrystä: ”Tämän minun tottumukseni kirjoittaa joitakin asioita muistiin, jotkut ymmärtävät väärin! Se johtuu kai siitä ajasta, kun naapuritkin kirjoittivat toisistaan ja veivät kirjoituksen tiettyihin toimistoihin. Ja monet pelkäävät, ettei vain lipsahtaisi jotain väärin...”(1.9.1963). Merkittävän ja hienon osan päiväkirjojen kokonaisuudesta muodostaa omana osionaan aiempaan julkaisuun liitetyt William Hallin äidin, lähinnä omalle äidilleen kirjoittamat kirjeet Kanadasta ja Karjalasta Suomeen ”Kirjeitä ullakolta”.

William Väinövitsh Hall syntyi 1.10.1932 Karjalan ASNT:n Karjalais-suomalaisessa neuvostotasavallassa. Hänen vanhempansa muuttivat Suomesta Kanadaan paremman elämän toivossa, äiti 1926, isä Väinö Halttunen ilmeisesti samoihin aikoihin. Kanadassa he avioituivat ja Nelli Saariosta tuli Nelli Hall, sillä Väinö oli ottanut uuden sukunimen. Neuvostoliittoon, Karjalan ASNT:n Karjalais-suomalaiseen neuvostotasavaltaan Williamin vanhemmat muuttivat 1931 ja asettuivat aluksi Matroosaan. Väinö Hall työskenteli rakennus- ja metsätoissa; äiti parturina. Hän oli vaihtanut nimensä paikalliseen muottiin, Sofija Oskarovna Hall. Tällä nimellä William hänet tuns. Vanhemmat erosivat 1935. Äiti meni uuteen avioliittoon, mutta kun isäpuoli Karl Viitala vangittiin kansanvihollisena 1938, perhe karkotettiin Puudosiin. Isäpuoli

sai näissä melskeissä surmansa. Tästä avioliitosta Williamilla on velipuoli Allan. Äiti, joka päiväkirjoissa kulkee nimellä Sofija Oskarovna tai Sofija Petronella, oli Nelly (Nelli) Saario Laitilan kylästä. Isä, josta Hallilla ei ole omaa muistikuvaa, oli Väinö Halttunen Toivokan Hulkonkylästä. Isä avioitui myös uudelleen ja tästä liitosta Williamilla on sisarpuolet Svetlana Väinövnä Artamonova ja Vera Fjodorovna Sherstnjova. Sekä isä että äiti toimivat Kanadassa ollessaan myös harrastajanäyttämöllä. Äidin ja Williamin välinen suhde on erittäin hyvä ja lämmin.

William Hall kouluttautui aluksi välskäriksi ja toimi lääkärin apulaisena Pitkärannan epidemiologisen terveysaseman lääkärin apulaisena 1950-1952. Sen jälkeen alkoi teatteriura. Ensinnä Leningradin teatterikorkeakoulu, ja heti valmistumisen jälkeen 1957 näyttelijän pesti Neuvosto-Karjalan valtiollisessa suomalaisessa teatterissa. 1972 tuli nimitys Neuvostoliiton kommunistipuolueen aluekomitean kulttuuriosaston työntekijäksi ja edelleen uusi nimitys 1974 Neuvosto-Karjalan varakulttuuriministeriksi. 1979 hänestä tuli Neuvosto-Karjalan valtiollisen ”Kantele” -tanssi- ja lauluyhtyeen johtaja; 1987 siirto takaisin suomalaiseen teatteriin ja 1988 uusi työ Neuvostoliiton Karjalan kulttuurisäätiön varapuheenjohtajaksi eili toiminnanjohtajaksi, josta hän jäi eläkkeelle 1992, mutta jatkoi kuitenkin Valtiollisessa kansallisteatterissa 1993-1996.

William Hall tutustuu vaimoonsa Raijaan Leningradissa teatterikorkeakoulussa opiskellessaa. Molemmat valmistuvat William näyttelijäksi ja Raija puvustonhoitajaksi. He menevät naimisiin 1957 ja alkavat samana vuonna työskentelyn Petroskoissa Suomalaisessa teatterissa. Raija siirtyy Kantele-yhtyeen pukujenhoitajaksi 1963. Heille syntyy kaksi poikaa Erik 1958 ja Gennadi 1961. Pojat sairastelevat paljon ja kipuilevat myös henkisesti sopeutumisessa yhteiskuntaan. Sekä Williamin että Raijan työ vaatii paljon kiertueilla oloa, mutta Sofija Oskarovna, Williamin äiti jaksaa ja pystyy onneksi auttamaan. Päiväkirjoissa nämä kipeät perhehuolet ovat draamaa, joiden seuraaminen pitää lukijan otteessaan. Kantavana voimana vaikeuksien keskellä oli hyvä, rakastava aviosuhde sekä lämmin ja luottava suhde äitiin.

Se että William Hall jaksoi, suurien rahavaikeuksien, perhehuolien ja voimia vaatineiden teatteri ja Kantele-yhtyeen kiertueiden aikana kuitenkin kaivaa kynän ja paperin esiin, johtuu mielestäni siitä, että hänellä on ollut suuri ilmaisun ja omien ajatusten selkiyttämisen tarve. ”Kyllä kai tätä päiväkirjaa kannattaa jatkaa. Vai mitä? Näyttää siltä, ettei tässä uudessa työpaikassani

kannata haaveillakaan mistään luovasta työstä. Kunhan ajoissa tekee sen, mitä johtajani Shtykov määrää. Tai joku muu puoluepamppu. Kunhan kärsivällisesti käy kaikenlaisissa istunnoissa ”kunniakenraalina” (16.3.1972.) ja ”Kyllä nämä aluekomitean herrat yrittävät tehdä minusta vakavasti ajattelevaa byrokraattia. Siitä ei kai tule mitään...” (22.9.1973)

Nämä sitaatit kuvaavat hyvin William Hallia. Hän pystyy katsomaan itseään ulkopuolelta, suhtautuu itseensä lempeän humoristisesti. ”Voi minua raukkaa!”, toistuu useasti.

Liittyminen Kommunistiseen puolueeseen 1961 oli tietoinen ratkaisu, jota hän pohtii useaan otteeseen. ”Liityin Kompuolueeseen. Hyvällä tuulella tulin yöllä kotiin...Teatterissa vallitsi vapautunut henkinen ilmapiiri. Teatterilaiset kertoivat rehellisistä kommunisteista, joita vainovuosina vietiin yhteiskunnan helvettiin. Koko maassamme tuntuu yleisen nousemisen henki ja minä päätin kirjoittaa anomuksen...” (18.2.1961) Paljon tapahtui tuon jälkeen eikä päätös luopumisesta ollut helppo. Pitkä lainaus, jossa paljon pohdintaa:

Tänään, tässä Nuorisoliiton aluekomitean 24. edustajakokouksessa hyvästelin tämän järjestön. Olin siinä 27 vuotta. Siis katsomossa istui poikia, jotka justitiin silloin vasta syntyivät. Mitä se liitto minulle opetti? Ensiksikin rajatonta uskollisuutta maamme asioihin, puolueeseen. Sellaista uskollisuutta, että teki kipeää kuulla Stalinin henkilöpalvonnan kritiikkiä. Ja nyt taas tulen äkäiseksi, kun puhutaan, että se aika voi palautua. Olen valmis kinaamaan niitten kanssa, jotka puhuvat neuvostoliittolaisesta epäkohteliaasti. Olen valmis tappelemaan niitten kanssa. Sanotaan, että fanatismi on oikein huono asia. Mutta onko se fanatismia? Puolueeltahan minä kuulin kaikista hävyttömyyksistä, jotka tapahtuivat yksilönpalvonnan aikana koko maassamme ja Karjalassammekin. Minä liityin puolueeseen sen jälkeen, kun olin ajatellut näitä asioita melko perusteellisesti. Ja nyt ihan suutun, kun kuulen pientäkin epäuskoisuutta puolueemme politiikkaan. Ja niitä marisijoita kyllä aina löytyy. Eikä niistä poroporvareista pääse eroon niin kuin kylähökkeleistä. Mutta kuitenkin uskon sen tapahtuvan. Kyllähän minä ymmärrän, että tämä usko tulee vielä monasti koetuksen alaiseksi. Ja olen valmistautunut siihen.

Useammin ajattelen nykyään paikkaani puolueemme riveissä. Miksi liityin puolueeseen? Mitä olen puhunut ja saanut aikaan? Mistä minun on vastattava? Viime puoluekokouksessa ehdotin pitää avonaisen puoluekokouksen, jossa voisien henkilökunnan edessä tehdä tilityksen elämästäni. Ollessani 27 vuotta puolueessa olin aina kuin kämmenellä. Pienten voimieni mukaan tein työtäni. Suuria saavutuksia ei ole, mutta

en myttyynkään asioita ole saattanut. Voisin paljastaa, ettei minuun ole sijoitettu paljon suuria mahdollisuuksia saavutuksia varten. Vai oliko se valtion tavoitteenakin saada sellainen ajatus pääkallooni? Pieni ruuvi suuressa koneistossa? Tehtävien täyttäjä, jonka ongelmat ratkaisee valmiiksi valtio?

Monen monet vuodet menivät kuin vesi purossa. Ammensin ympäristöstäni sitä, mitä ajan tuuli toi. Ruokakorttien aika päättyi. Suurella vaikeudella, mutta kuitenkin sain loppuun opiskeluni välskäriopistossa. Nautin laulamista ja lauloin auringolle, pihlajapuulle, nautin rauhasta. Olin mielissäni, että elämäni jatkuu. Ilman mitään protestia nöyryytti ajatus, että isäpuoli oli kansanvihollinen, että olen suomalainen, edustan kansaa, joka taisteli Isänmaallisen sodan aikana Synnyinmaatani vastaan. Muita ajatuksia ei voinut tulla mieleenkään.

Kauhistuini käytännöllistä elämää opiston jälkeen, kun minusta tuli saniteettivälskäri. Monet kerrat olin shokissa. Terveystieteiden tilanne tasavallan piireissä oli huono: torakoita leipomoissa, yhteiset laverit metsätyömaiden asuntoloissa, mädäntyneen kalan hautaaminen nälkävuosina, kun jääkaappeja ei ollut.

Pakenin tästä ympäristöstä Leningradin teatterikouluun, josta Suomalainen teatterimme haaveili saada täydennystä henkilökuntaan. Ja niinä vuosina tavoitteena oli todistaa, ettei minua suotta hyväksytty sellaiseen laitokseen. Stalin oli minun epäjumalani, niin kuin koko maallemme. Äitini ei koskaan valittanut, että hänet kahden pienen lapsen kanssa kyyditettiin Petroskoista Äänisen takaiseen Puudosiin, ettei hänen kohtalo ollut niin onnellinen kuin hän oli varmasti haaveillut Suomessa lapsena ja nuoruudessa Kanadassa.

Ja koko valtiojärjestelmä tuntui ihanteelliselta kaikkien niitten sekasotkujen, onnettomuuksien ja tragedioidenkin jälkeen, joita pidin sattumana ja yksityistapauksina...

Itkin ääneen vuonna 1953, suutuini koko nuorisoliittojärjestömme kanssa siitä, että eräs koulumme kurssi ei peruuttanut erään opiskelijan syntymäpäivän viettoa Stalinin hautajaispäivänä.

Sitten minä ahneesti luin sanomalehtiä, joissa luki yksilöpalvonnan paljastamisesta, Berijasta, kuuntelin kertomuksia näyttelijöistä ja muista kansainvälisistä toimihenkilöistä, jotka pidätettiin ja teloitettiin vuosina 1937–38 ja jotka lauloivat Kansainvälistä härkävaunuissa, joissa heitä vietiin vankiloihin.

Minä näin äitini vapautuneet kasvot ja uskoin maani ja puolueeni vilpittömyyteen siinä vaiheessa. Ja siksi vuonna 1961 liityin puolueeseen Matti Ljubovinin ja Jakov Pergamentin itsepintaisten ehdotusten säestämänä. Jo vuoden kuluttua minusta tuli teatterin puoluesihteerin. Ja kun siinä ominaisuudessa keskustelin vanhempien tovereitten kanssa, törmäsin tuon tuosta kysymyksiin, joihin vastauksia ei löytynyt. Pää-

tin sen olevan valistuksen puutteesta ja pyrin marxismi-leninismiin aikuisyliopistoon ja sen jälkeen taas oman Leningradin teatterikoulun dramaturgiosastolle kirjeopiskelijaksi.

Tietoa kyllä tuli lisää, mutta vastauksia kiperiin kysymyksiin ei vieläkään löytynyt.

Petroskoin taide- ja kulttuurityötekijöiden keskuudessa suurta huomiota synnyttivät yliopiston opettajan Oleg Leonovin luennot kansainvälisestä tilanteesta. Me ihailimme niitä ja kuuntelimme suu auki niitä hyvin varovaisia ajatuksia, joista arvasi arkipäiviemme ja haaveilujen epäsuhtaisuuden. Elämää otettiin vastaan hapuillen.

Itserakkauttani hiveli puolueen aluekomitean johtajan Anatoli Shtykovin ehdotus siirtyä puolueutyöhön ja nimenomaan kulttuuriostasaston instruktööriksi. Mies oli erään Suomalaisen teatterin kiertueen johtajana ja minä puoluesihteerinä jouduin auttamaan häntä monissa keskusteluissa tulkkina. Mutta hyvin kohta ymmärsin, ja erityisesti silloin, kun minut siirrettiin varakulttuuriministerin virkaan, ettei kaikki mene oikein. Enkä ymmärtänyt silloinkaan miksi? Sillä silloinkin uskoin ympäröivien johtajien olevan oikeassa.

Roshtshinin Remontti-nimisen näytelmän kritiikki, nykyaikaisten nuorten taiteilijoiden teosten syrjäyttäminen, riidat sosialistisen realismin ominaisuuksista ministeri Kolmovskin ja sitten hänen paikalleen päässeeseen Oleg Strelkovin kanssa, heidän halveksunta minua kohtaan monissa asioissa synnyttivät minussa jyrkän protestin ja anomuksen, jossa pyysin vapauttamaan minut virasta. Se kyllä oli ennennäkemätöntä Karjalassamme.

Minut siirrettiin aluekomitean ehdotuksesta noin 70 hengen Kantele-yhtyeen johtajaksi. Ja minun yrityksiä tehdä parasta ei ymmärretty kollektiivissa. Se ihmetytti minua ja suututti ja alensi itseluottamusta. Kaikki tuntui olevan rempallaan. Annoin itseni työlle kokonaan. Lapsetkin jäivät ilman isän kasvatusta.

Ymmärsin nyt, että kaikki tämä on johtunut aivotoiminnan vähydestä. Elämä sujui jokapäiväisten ja joka tuntistekin vaatimusten puitteissa. Ei haaveita, ei illuusioita, ei arvioita...

Ennen eläkkeelle pääsemistä tällainen kiertue-elämä teatterin kanssa oli miellyttävä, jos ei vielä olisi Perestroikan kommellusten vajaavaisuutta. Sitä ei hyväksynyt henkilökunta, eikä tasavallan johto, eikä yksimielisesti yleisökään. Ja minä taas luulin, että se oli yhteiskunnallisesti tarpeellinen työ. Mitäs jatkossa? Tänään on kiertueemme viimeinen päivä. Millerin Kaikki minun poikani. Minä en ole siinä mukana...

Mutta aurinko nousee taas ja on helle! Menen uimaan, saunaan, olutbaariin, kiertueen viimeiseen tilaisuuteen. (25.5.88)

Suomen kieli ja sen asema sekä oman kielitaidon puutteet on keskeinen teema päiväkirjoissa. Omaa kielitaitoaan hän pyrki parantamaan lukemalla ahkerasti Suomesta saatuja sanomalehtiä ja kirjallisuutta ja kirjaa uskollisesti lukemansa kirjat kommentoiden niitä.

Jos teatteri kokonaisuudessaan, kaikki siihen liittyvä teoreettinen ja käytännöllinen sisältö antoi William Hallille mielekkään elämän merkityksen, yhtä tärkeää oli miesten lauluyhtye Manokin syntyminen, menestys ja sen ympärille kehittyneet ystävyys-suhteet. ”Syntymäpäivän aatto. Mitäs on saatu aikaan? Tulinko viisaammaksi? Tuskinpa! Tulinko rikkaammaksi? Varmasti en! Onko suunnitelmia? Ei voi olla, kun tulevaisuus riippuu teatterin johdosta. Perkele! Jos ei olisi näitä kahta reipasta ihmisalkua, niin lopettaisin päiväni. Tälläkin hetkellä talossamme ei ole yhtään rahaa. Voiko juhlia silloin? Lauluryhmämme on minun ainoa lohdutus. Tänäänkin harjoittelimme ihan sydämen pohjasta.” (30.9.64)

Oman lisänsä elämän hankaluuksiin tuo jatkuvasti toistuva ruusu vasemmassa jalassa. Toistuvaa oli myös verenluovutus, jolla saattoi hankkia lisäruplia, ”verirahoja” kukkaroon.

Hall kertoo linkkijulkaisun esipuheessaan: ”Päiväkirjassani pyrin pysäyttämään elämäni hetkiä. Kuka ja mikä olen ollut? En uskonut oikein itseäni ja yritin vain joka kirkas päivä todistaa itselleni ja tietenkin toisille, että vastaan toiveisiin: olen aikuinen, olen mies, olen näyttelijä, olen isä, olen todellakin ollut puolueenjäsen, olen hyvä varaministeri, sitten laulu- ja tanssiryhtye Kanteleen toiminnanjohtaja, ensimmäinen Karjalan kulttuurisäätiömme toiminnanjohtaja ja varapuheenjohtaja, ensimmäinen Petroskoi-Kalevala Lions Clubin presidentti ja nyt yritän todistaa, että olen Suomelle hyvin tarpeellinen paluumuuttaja!”

Luin aikoinani päiväkirjat kursorisesti, mutta nyt olen seurustellut William Väinövitshin kanssa intensiivisesti kirjaa toimittaessani. Minulla on hänen myös elävä kontakti vuosilta 1988-96 yhteistyöhankkeiden toteuttamisessa toimiessani Kuhmon Kulttuurikornitsan, sittemmin Juminkeko-säätiön toiminnanjohtajana. Yhteydenpito välillämme on jatkunut edelleen vähintään syntymäpäiväonnittelujen vaihtamisina. Päiväkirjojen toimittaminen on ollut hyvin haastava työ. Osittain karsintaa on ollut helppo tehdä ja olenkin jättänyt kaikki luettelot, raportit ja ei-henkilökohtaisen tekstin pois. Kiertuekertomuksia on paljon ja olen karsinut niitä jättäen pois Venäjän sisäiset kiertueet ja myös muut kuin Suomen ja Karjalan sisäiset, niitäkin tosin karsien. Kaikkihan ovat kuitenkin luettavissa Juminkeon linkin kautta.

William Hall tapasi suuren joukon suomalaisia työuransa aikana, samoin kuin loi yhteyksiä moniin eri järjestöihin ja tahoihin. Olen pyrkinyt otsikoidaan näkyville missä työssä William Hall kulloinkin on ollut, ketä tavannut ja tärkeimmät tapahtumat hänen itsenä kannalta ja hänen henkilökuvaansa muodostaen.

Kirjansa hän haluaa omistaa äidilleen Sofija Oskarovnalles, Nelli Saariolle tällä runolla:

*Ei kahta synnyinmaata olla voi!
Mutt' miksi sitten on näin hyvä olla?
Ja nimenomaan täällä kellot soi
Mun sielussani herättyä yöllä.
Ja sana "äiti" syntyvyyttä kantaa
Ja äidin sukunimi 'Saario' on kuin maa
Mull' rohkeutta, sinnikkyyttä antaa
Ja leppoisasti panee keinumaa.
Mun valtimossani nyt riemu sykkii,
Kun Suomesta on puhe jossakin
Ja vanhanakin toiveet, mielet kukkii
Kun synnyinmaalle ilmoitan Ja Finn!*

*Kuhmossa 27.6.2021
Sirpa Nieminen*

William ja Raija

WILLIAM HALL

OTTEITA PÄIVÄKIRJOISTA 1958–1996

1958.

26-vuotias näyttelijä Neuvosto-Karjalan valtiollisessa Suomalaisessa draamateatterissa. Raija teatterissa ompelijana. Ensimmäinen lapsi Erik syntyy.

6.4. ”Musiikki- ja draamateatteri sekä Suomalainen draamateatteri eivät ole kyenneet viime eivätkä tänäkään teatterikautena luomaan – muutamia onnistuneita esityksiä lukuun ottamatta – voimakkaita, merkittäviä näytelmiä, jotka voisivat päästä ansiokkaalle sijalle niiden ohjelmistossa”. ”Valmistautukaamme Karjalan taide- ja kirjallisuusjuhlaan”, antoi ohjeita Lev Kolmovski, NKP:n Karjalan aluekomitean propaganda- ja agitaatio-osaston johtaja (Neuvosto-Karjala 23.3.1958). (Taidepäivien aikana miehestä tulikin monivuotinen Karjalan kulttuuriministeri.)

”Suomalaisessa draamateatterissa järjestettiin hiljattain Jegor Bulytshov ja muut -näytelmän laaja käsittely. Välitön keskustelu kesti neljä tuntia. Kantele-yhtyeen laulajatar Laila Salmi korosti sitä, että teatterissa on kiinnitettävä erikoista huomiota näyttelijäin, varsinkin nuorten, puhtaaseen kielentaiteeseen.” (W. Styf, Näyttelijäin parissa. Neuvosto-Karjala)

Mutta viis minä kaikenlaisista ohjeista! Minun perheeseeni on syntynyt poika! Erik Viljamin poika Hall! Juoksentelen asuntomme ja synnytyslaitoksen välillä. Meillä on oma huonekin! Se on kaksikerroksisessa puutalossa, jossa on kahdeksan asuntoa, mutta perheitä enemmänkin, vesiposti ja sisätoiletti. Puilla lämmitettävä, mutta, onneksi, muistin vielä hyvinkin kuinka puita tehdään. 12 neliömetrin huone ei ole kyllä mikään ylellisyys, kun ottaa huomioon, että pitäisi kutsua siihen äitikin. Äiti ei ole vielä eläkeiässä, mutta voisi auttaa meitä. Raija on teatterissamme ompelijana.

Filharmonian teatterimme tiloissa järjestämä Suomen Kansallisoopperan Anna Mutasen (sopraano) ja Yrjö Ikosen (basso) konsertti oli balsamia sielulle. Konserttia veti teatterimme näyttelijä Aarne Romppainen. Heidän ohjelmassaan kuuli Sibeliusta, Mozartia, Järnefeltiä, Madetojaa ja suomalaisia kansanlauluja.

25.5. ”Suomalainen teatteri on nostanut jälleen palkeilleen Aleksis Kiven kuolematomat Nummisuutarit. Aikaisemmin tämä näytelmä oli 1940-41 -teatterikauden oh-

jelmistossa, jolloin sillä oli loistava yleisömenestys. Näytelmää ohjaa Sulo Tuorila, lavastustaiteilijana on Aleksandr Tarasov Moskovasta. Esityksessä nähdään teatterin parhaat näyttelijävoimat: Yrjö Humpi suutarimestari Topiaksena, Liisa Tomberg hänen topakkana Martta-vaimonaan, Kuuno Sevander ja Toivo Romppainen kanttorina. Suutarin yksitotista Eskoa näyttelee Toivo Lankinen.

Näiden nimekkäiden ohella näytelmässä esiintyy myös teatterin nuoriso hyvinkin vaativissa osissa. Toivo Haimi harjoittelee rinnan Lankisen kanssa Eskon osaa, Viljo Ahvonen näyttelee suutarin toista poikaa Iivaria, Gennadi Laine Sakaria ja Pauli Rinne Mikko Vilkastusta. Ohjaaja Sulo Tuorila kertoo mm.: ”Yritämme tehdä tästä esityksestä sellaisen, että se murtaisi itsensä Moskovän taidepäivien ohjelmistoon.” (Neuvosto-Karjala)

Valamies Eerikin roolini on hyvin vaatimaton. Niin kuin meillä koulussa sanottiin ”ilman langan pätäkää”. Siis yhdellä sivulla, ei tarvinnut ommella.

28.6. Paikallisen Vsevolod Uslanovin kirjoittaman Ensimmäinen rooli -näytelmän ensi-ilta. 3-näytöksinen lyyrillinen komedia. Ohjannut VSFNT:n ansioitunut taiteen toimihenkilö Walter Suni. Taiteilija KASNT:n ansioitunut taiteen toimihenkilö F. Lindholm.

Walter Emiljevitch on meille kuin mikäkin pappa! Hyvin pehmeäluontoinen. Ja meidän pelkäämme huomautuksia. Ainakin minä. Ei näytelmä ollut hääppöinen, eikä esityksestä tullut mitään erikoista.

Olen teatterin nuorisoliittojärjestön sihteerinä. Rakennamme itsellemme yhteiskunnallista kuormitusta. Yritän sopeutua henkilökuntaan. Suomen kielen taitoni on silti lapsen kengissä, mutta yritämme puhua vanhempien näyttelijöiden kanssa sitä kieltä. Mutta me nuoret keskenämme kulisseissa pölpötämme kuitenkin venäjää. Eikä sille mitään voi, sillä ajatuksia kiehuu ja suomenkielinen sanavarastomme on mitätön.

13.–14.9. Suomalaisen draamateatterin 1958–1959 -näytäntökauden avajaiset. Aleksis Kivi, Nummisuutarit, 5-näytöksinen komedia. Ohjaaja KASNT:n kansantaiteilija Sulo Tuorila. Taiteilija A. I. Tarasov. Figereido, Puut kuolevat pystyyn. Ensi-ilta 8.10.1958. Ohjaajana Oleg Lebedev. Pääosaa esittää Orvo Björninen.

28.9. Pekka Nikitinin arvostelu ”Kiven komedia Nummisuutarit Suomalaisessa teatterissa”: ”...arkisuus ja jokapäiväisyys muodostavatkin suurimman vaikeuden esityksessä. Mutta näytelmän ohjaaja Sulo Tuorila on tulkinnut Kiven teoksen oikein.(...) Hyvin onnistuneita mielestämme ovat piirileikit ja tanssit, jotka on ohjannut KASNT:n ansioitunut taiteilija Helmi Malmi.” (Neuvosto-Karjala)

23.11. ”Suomalaisen teatterin vierailuja.” Suomalainen draamateatteri esiintyi hiljattain Mangan työläisasutuksen klubilla Maiju Lassilan teoksen mukaan sovitetulla näytelmällä Tulitikkuja lainaamassa.

Tulitikkuja lainaamassa

Humoristinen näytelmä teki mielenpainuvan vaikutuksen yleisöön. Toivo Haimi ja Pauli Rinne toivat hyvin esille suomalaiset maanviljelijät luonnollisessa asussaan yksinkertaisine elämäntapoineen. Ehkä pojat kuitenkin pyrähtelivät liian nopeilla askelilla, mikä on suomalaisille viisikymmenvuotiaille maanviljelijöille mahdotonta.

Hyvin esittivät roolinsa myös näyttelijät J. Kemova Ihalaisen Anna-Liisana, L. Servander Miina Sormusena, A. Ventonen Kanasen Maija-Liisana, N. Nikolajeva Hyvä-

risen emäntänä ja A. Ragujeva Kaisa Makkosena. Yleisö on näyttelijäkollektiiville hyvin kiittollinen ja toivoo, että teatteri vierailisi työläisasutuksessa useammin”. (Heikki Saksa. Neuvosto-Karjala)

Näin me olimme olleet vuoden teatterin leivissä. Näin teatterihommissa ja nuoren perheen hoitamisessa, polttopuiden valmisteluissa ja nuoren miehen haaveitten pilvissä meni vuosi ja toisen näytäntökautemme alkupuoli.

1959.

27-vuotias näyttelijä Neuvosto-Karjalan Suomalaisessa Draamateatterissa. Ensimmäiset roolit.

31.1. ja **1.2.** G. Grakovin ja A. Ivanovin sankaridraama Sammumattomia tähtiä. Kan-
taesitys.

Sain Petja Romanovin roolin, jota esitän Orvo Björnisen kanssa vuorotellen.

”Sankarittaremmme Maria Melentjevan ja Anna Lisitsinan esimerkki tulee epäilemättä innostamaan nuorta sukupolveamme uurastamaan antaumuksellisesti työn rintamalla, kommunistisen yhteiskunnan rakentamisessa.” (M. Leppänen, Näytelmä kuolemattomista uroteoista. Neuvosto-Karjala 4.3.1959)

14.3. Okulevitshin Metsässä -ensi-ilta. Tyyne Perttu, Aito metsätyöläiset – parrasvalossa näkemästään: ”Näytelmän henkilöiden monia tekoja ei ole perusteltu vakuuttavasti. Keskustelu pienistä kompleksiprikaateista ja rytmillisestä työnteosta vaikuttaa keinotekoiselta lisäpalalta. (...) Mutta ehkä tästä meidän elämästä on kovin vaikea tehdä näytelmää... Näytelmästä puuttuu tyystin huumori. (...)” (Keskustelu Metsässä -esityksen ensi-illan jälkeen. Neuvosto-Karjala 29.3.1959)

Nautin Eemelin osasta Kansanlapsi ja herrasnainen -näytelmässä, vaikka vaikeuksia suomen kielen kanssa onkin.

Eräs sanomalehden otsikko: ”Ruuti kuivaksi taistelussa porvarillista ideologiaa vastaan!” Sellaisessa ilmapiirissä elimme. Monen monessa kokouksessa puhuttiin näitä sanoja. Teatteri yhteiskunnallisena instituutiona oli korvia myöten ideologiassa. Joka näytelmää tarkastettiin siitä näkökulmasta kenen myllylle kaadetaan vettä!

Teatterimme dramaturgi Walter Styf kirjoitti 7.6. Neuvosto-Karjala -lehden palstoilla: ”Valtion Suomalainen teatteri on saanut valmiiksi uuden näytelmänsä, G. Figereidon Kettu ja viinirypäle. (...) Ensi-ilta Petroskoissa siirtyy seuraavan näytäntökauden alkuun, jolloin teatterin ohjelmistossa tulee olemaan kolme uutta näytelmää: mm. B. Brechtin ja H. Vuolijoen komedia Herra Puntila ja hänen renkinsä Matti sekä Karjalan taide- ja kirjallisuuspäiviksi valmistuva uusi nykyaikainen neuvosto-

näytelmä tasavaltamme elämästä.” (Teatterit kesäkiertueille. Ensi-ilta Tshalnassa. Neuvosto-Karjala)

7. ja 8.8. Kantaesityksenä V. Babitsh ja I. Paletshek, Metsän emäntä. Teatterissamme oli vuonna 1959 38 ammattinäyttelijää. Teatterin mainoskäsikirjassa, joka painettiin v.1959 Karjalan Autonomisen tasavallan Moskovon kulttuuripäivien yhteydessä, ei ole sanaakaan suomenkielellä.

Suomalainen draamateatteri tulee esiintymään Moskovon Keskuslastenteatterin tiloissa ja aloittaa esiintymisensä Moskovassa Nummisuutareilla.

19.8. Karjalan taidepäivät Moskovassa. ”Esi-isämme, jotka löivät kädet käsiin, sormet sormien lomahan, haaveilivat paremmasta, valoisasta elämästä, jossa kukoistaa veljeys ja tasa-arvoisuus, jossa työihminen on elämänsä isäntä. He riemuittaisivat nyt tänä päivänä nähdessään haaveensa toteutuneena”, kirjoitti Sulo Tuorila kirjoituksessaan Taiteen suuri ja jalo tehtävä (Neuvosto-Karjala).

Ei se mitään lystiä ollut esiintyä kuumassa monen miljoonan asukkaan kaupungissa. Asfaltti kuumana ja ihmiset hikisinä! Ja jännitys päälle. Kaupoissakin piti juoksennella, että sai ostettua kotiinkin jotakin ruokatavaraa, tuliaisia. Juoksentelin niin innokkaasti, että sain kuumetta. Ilmeni, että se on ruusutauti! Silti esitin.

Paljon myönteisiä lausuntoja sekä lehdistössä, että arvostelutilaisuudessa sai osakseen myös Suomalaisen teatterin kollektiivi. Puhujat totesivat teatterin korkean kulttuurin, hyvän yhteisnäyttelytunnun, vanhemman sukupolven näyttelijäin mehevän mestaruuden ja huomioivat lahjakkaan nuorison, joka pystyy omaksumaan vanhemman polven luovat perinteet ja kehittämään niitä edelleen.

Vanhemman polven näyttelijöiden rinnalla on kiintoisaa nuorisoa, mutta huomaa, ettei se riittävän vakavasti seuraa ja omaksu vanhemman polven luovaa näyttelytaitoa. Teatteri kehittää aktiivisesti nuorisoa, mikä on verrattain myönteinen ilmiö, mutta tämä voisi tapahtua rohkeamminkin. Niinpä esimerkiksi nuoren miellyttävän näyttelijän P. Rinteen kykyjä voitaisiin tarkastaa vastuullisemmissakin osissa.” (Maija Leppänen. Neuvosto-Karjala 23.9.1959)

Minulle se Moskovon matka ei ollut oikein eduksi. Se jännitys, vaikka roolit olivatkin pieniä, vaikutti. Teatterimme miesporukalla me lauloimmekin Taidepäivien päättäjäistilaisuudessa Kremlin teatterissa, jossa oli läsnä monta Neuvostoliiton korkeaa-arvoista toveria. Suurkaupungin nähtävyydet veivät usein jalat altamme. Kaikki se purkautui tautiin, jota saan potea vieläkin. Se on ruusutauti jalassa.

5.12. Luimme Neuvosto-Karjalasta artikkelin Nuori ihminen astuu elämään: ”Kajomatta K. Finnin näytelmän hyviin puoliin tai puutteellisuuksiin sanomme suoraan,

että teatterin kollektiivi on luonut hyvän, mieltä lämmittävän, lyyrillisen näytelmän.” (Elämän alku. Ohjannut O. Lebedev.)

Tässä arvostelussa saimme kuulla monta hyvää lausetta itsestämme. Mutta esitys oli valitettavasti venäjänkielinen.

1960.

28-vuotias näyttelijä Neuvosto-Karjalan valtiollisessa Suomalaisessa draamateatterissa. Lauluyhtye Manokin alku-ajatus syntyy. Suunnitelma mennä opiskelemaan, ehkäpä dramaturgiaa. Kiertuematkoja ympäri Karjalaa.

1.1. Kuukauden työn tuloksena on Vasjka-kollin osa P. Maljarevskin sadussa Nauris. Ja samoin kuin toissavuonna koululaisten loma-aikana esitettyä Kolli-Motkottajaa, tätäkin esitän noin 30 kertaa. Kolme satua päivässä ja venäjän kielellä.

19.3. A. Salynskin Rumpalittyön ensi-ilta. Erna Bergillä on hyvä rooli! Monet meistä nuorista ovat saaneet osia. Minullakin on nimettömän nuorukaisen rooli.

9.6. ja **10.6.** Karjalan ASNT:n 40-vuotisjuhlalle omistettu Rostislav Kornevin Jälkipolvemme (ohjaaja W. Suni) -ensi-ilta. Näytelmä on hyvin perinteisen sosialistisen realismin tuotetta.

Dmitri Levonevski, Oikeaa suuntaa noudattaen. Jälleen uusi kanta-esitys Suomalaisessa Draamateatterissa: ”...vanhemman polven näyttelijät (...) antavat luovalla työllään esimerkin nuorisolle, joka näyttelee epätasaisesti, rajusti, innokkaasti.” (Neuvosto-Karjala 15.6.1960)

19.6. Suomalaisen draamateatterin johtaja J. S. Pergament kertoi: ”Kesäkuun 18:ntena Suomalainen teatteri aloitti kesäisen kiertuematkinsa Kedrojärveltä. A. Afinogenovin näytelmä Lastensa äiti esitetään tämän jälkeen monilla metsätyömailla mm. Käppäselässä, Unitsassa, Hormajärvellä, Humarisessa, Ahvenlammella sekä Paateneella, Rukajärvellä, Mustankosken ja Vatshan asutuksessa. Sama ryhmä vierailee 10 päivää Kalevalan piirissä, jossa ohjelmistoon lisääntyy myös A. Tshehovin Vanja-eno. Samanaikaisesti toinen ryhmä esittää näytelmää Elämän alku Suojärven piirissä ja tällä kertaa teatteri vierailee esityksineen myös etäisen Puudosin piirin asutuksissakin.”

(Ja sitä me sitten näyttelimme ympäri Karjalaamme ja tienasimme rahaa teatterille. Kiertueella Pohjois-Karjalassa toistui ruusutautini ja se vasta oli kauheata, kun piti vetää jalkaan saapas ja jalka oli turvoksissa.)

Päiväkirjassani pyrin pysäyttämään elämäni hetkiä. Kuka ja mikä olen ollut? En uskonut oikein itseeni ja yritin vain joka kirkas päivä todistaa itselleni ja tietenkin toisille, että vastaan toiveisiin: olen aikuinen, olen mies, olen näyttelijä, olen isä, olen todellakin ollut puolueenjäsen, olen hyvä varaministeri, sitten laulu- ja tanssiyhtye Kanteleen toiminnanjohtaja, ensimmäinen Karjalan kulttuurisäätiömme toiminnanjohtaja ja varapuheenjohtaja, ensimmäinen Petroskoi-Kalevala Lions Clubin presidentti ja nyt yritän todistaa, että olen Suomelle hyvin tarpeellinen paluumuuttaja!

9 789527 277140

ISBN 978-952-7277-14-0

ISSN 2242-2447